

POSTANOWIENIE

Dnia 27 września 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Maria Szulc (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi dłużnika M. S.
na postanowienie Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym z dnia 1 grudnia 2011 r. o oddaleniu wniosku dłużnika o przyznanie kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu egzekucyjnym w sprawie [...],
przy uczestnictwie wierzyciela S. H.
na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 września 2012 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy
postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2012 r.,

"Czy przepis art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 13 § 2 k.p.c. stanowi podstawę do zasądzenia od wierzyciela na rzecz dłużnika kosztów egzekucji, w przypadku umorzenia przez komornika postępowania egzekucyjnego, na skutek uchylecia orzeczenia o nadaniu klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu?"

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości a mianowicie, czy przepis art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. stanowi podstawę do zasądzenia od wierzyciela na rzecz dłużnika kosztów egzekucji w przypadku umorzenia przez komornika postępowania egzekucyjnego, na skutek uchylecia orzeczenia o nadaniu klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu.

Zagadnienie prawne wyłoniło się podczas rozpoznania zażalenia wierzycielki na postanowienie Sądu Rejonowego, który w postępowaniu ze skargi dłużnika na postanowienie Komornika Sądowego z dnia 1 grudnia 2011 r. oddalające wniosek dłużnika o uzupełnienie postanowienia z dnia 24 sierpnia 2011 r. w przedmiocie umorzenia postępowania egzekucyjnego poprzez przyznanie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu egzekucyjnym, uchylił to postanowienie i uzupełnił postanowienie z dnia 24 sierpnia 2011 r. poprzez dodanie punktu 3, w którym przyznał dłużnikowi od wierzycielki kwotę 1200 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu egzekucyjnym.

Sąd drugiej instancji powziął wątpliwość, czy w wypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego przez komornika, przepisy kodeksu postępowania cywilnego dają podstawy do obciążenia wierzyciela kosztami poniesionymi przez dłużnika w toku postępowania. Wskazał, że zgodnie z art. 770 k.p.c., stanowiącym *lex specialis* w stosunku do art. 98 i n. k.p.c., zasadą w postępowaniu egzekucyjnym jest zwrot przez dłużnika wierzycielowi kosztów niezbędnych do celowego prowadzenia egzekucji. Przepis ten nie stwarza podstaw do obciążenia wierzyciela kosztami egzekucji, a jedynie w wypadku stwierdzenia, że koszty wszczętej egzekucji nie były celowe, komornik może wierzycielowi ich nie przyznać, lub przyznać ich część. Artykuł 49 ust. 4 ustawy o komornikach sądowych i egzekucji obciąża wierzyciela, w wypadku niecelowego wszczęcia postępowania, jedynie obowiązkiem uiszczenia opłat, o których mowa w ustępie 1 i 2 tego przepisu. Sąd drugiej instancji wyraził pogląd, że odpowiedzialność wierzyciela ogranicza się do kosztów należnych organowi egzekucyjnemu (opłaty egzekucyjne, wydatki komornika), natomiast nie obejmuje kosztów należnych wierzycielowi,

bowiem w świetle art. 770 k.p.c., nawet odpowiednie stosowanie art. 98 k.p.c. nie daje do tego podstaw. Uznał takie stanowisko za uzasadnione także wobec tego, że umorzenie postępowania egzekucyjnego jest zazwyczaj efektem obrony podjętej przez dłużnika w innym postępowaniu, w którym uzyskuje on zwrot kosztów tej obrony. Przytoczył, jako stanowisko przeciwne, dominujący w orzecznictwie sądów pogląd, zgodnie z którym koszty powstałe w wyniku skutecznej obrony dłużnika przeciwko prowadzonej egzekucji, obejmujące wynagrodzenie jego pełnomocnika, mogą być zasądzone na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. w tym postępowaniu egzekucyjnym, w którym podjął obronę. Sąd Okręgowy powołał również orzecznictwo Sądu Najwyższego, które przesądziło, że wierzycielowi nie należą się od dłużnika koszty postępowania egzekucyjnego w sytuacji, gdy egzekucja nie jest celowa (wyrok z dnia 9 września 1987 r., III CRN 233/87, uchwały z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CZP 16/04, z dnia 27 listopada 1986 r., III CZP 40/86) oraz, że w postępowaniu ze skargi na czynności komornika sąd, stosując poprzez art. 13 § 2 k.p.c. przepisy o zwrocie kosztów procesu, w tym art. 98 i n. k.p.c., orzeka o kosztach tego postępowania (uchwała z dnia 28 lutego 1996 r., III CZP 17/96). Wskazał nadto, że przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego nie było zagadnienie zwrotu kosztów poniesionych przez dłużnika w toku postępowania egzekucyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności podlega badaniu, czy zostały spełnione formalnoprawne warunki do przedstawienia zagadnienia prawnego, a w konsekwencji, czy zaistniały przesłanki do podjęcia uchwały.

Ustawodawca, przyznając sądowi drugiej instancji uprawnienie do przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego na podstawie art. 390 § 1 k.p.c., uzależnił skuteczność skorzystania z niego od wystąpienia w sprawie poważnych wątpliwości prawnych oraz niezbędności oczekiwanej odpowiedzi do rozstrzygnięcia sprawy. Przymiotnik kwalifikujący „poważne” oznacza, że istnieją zasadnicze trudności w ich wyjaśnieniu przy wykorzystaniu podstawowych metod wykładni a nadto, że w przypadku powstania wątpliwości zwykłych sąd odwoławczy obowiązany jest rozwiązać je we własnym zakresie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2007 r., III CZP 100/06, niepubl., z dnia

14 października 2010 r., III CZP 66/10, niepubl., z dnia 20 października 2010 r., III CZP 68/10, niepubl. i postanowienia w nim powołane, z dnia 26 października 2011 r., III CZP 59/11, niepubl.).

Przedstawione zagadnienie prawne nie odpowiada przytoczonym wymaganiom przede wszystkim dlatego, że nie spełnia wymagania wystąpienia w sprawie poważnych wątpliwości prawnych. Problem zawarty w pytaniu sprowadza się w istocie do kwestii, czy art. 98 i n. k.p.c. mogą stanowić podstawę prawną zasądzenia kosztów postępowania egzekucyjnego od wierzyciela na rzecz dłużnika w wypadku umorzenia tego postępowania. Sąd drugiej instancji, przedstawiając wskazaną wyżej wątpliwość dotyczącą zasady rozliczenia kosztów postępowania egzekucyjnego pomiędzy jego stronami, nie wskazał, jakiego etapu postępowania egzekucyjnego wątpliwość ta dotyczy.

Kwestia zasad rozliczania pomiędzy wierzycielem a dłużnikiem kosztów postępowania egzekucyjnego była przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego w licznych orzeczeniach, w tym w uchwałach: z dnia 4 marca 1987 r., III CZP 88/86 (OSNCP 1987, nr 11, poz. 166), z dnia 27 listopada 1986 r., zasada prawna, III CZP 40/86 (OSNCP 1987, nr 5-6, poz. 71), z dnia 28 lutego 1995 r., III CZP 20/95 (OSNC 1995, nr 5, poz. 83), z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CZP 16/04 (OSNC 2005, nr. 6, poz. 103), z dnia 1 czerwca 2007 r., III CZP 37/07 (OSNC 2008, nr 7-8, poz. 74), w postanowieniach: z dnia 9 września 1987 r., III CRN 233/07 (OSNC 1989, nr 10, poz. 161) i z dnia 29 listopada 2005 r., III CZP 102/05, niepubl. Sam fakt, że uchwały nie zawierają też wprost odnoszących się do przedstawionego zagadnienia, nie oznacza, że problem stanowiący istotę przedstawionego pytania, nie znalazł rozwiązania w orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Powyższe orzeczenia przesądziły między innymi, że: - w postępowaniu egzekucyjnym obowiązuje zasada odpowiedzialności dłużnika za koszty tego postępowania niezależnie od jego wyniku - w postępowaniu ze skargi wierzyciela na ustalenie przez komornika kosztów egzekucji sąd może badać, czy czynności były celowo podejmowane, - dłużnik w drodze skargi na czynności komornika może

kwestionować czynności komornika w zakresie obciążenia go kosztami egzekucyjnymi. W uchwale z dnia 28 kwietnia 2004 r., III CZP 16/04 i w postanowieniu z dnia 29 listopada 2005 r., III CZP 102/05 Sąd Najwyższy wskazał, że rozstrzygnięcie o kosztach niezbędnych do celowego prowadzenia egzekucji należy do sądu rozpoznającego skargę na postanowienie komornika o ustaleniu kosztów egzekucji. Komornik jest zobowiązany stosować się do zasady wyrażonej w art. 770 k.p.c., natomiast sąd może w tym postępowaniu stosować odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o zwrocie kosztów procesu, tj. art. 98 i następane k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Powyższe oznacza, że w zakresie kompetencji komornika pozostaje ocena, czy poniesione przez wierzyciela koszty były niezbędne do celowego prowadzenia egzekucji, natomiast ustawodawca nie przewidział dla tego organu egzekucyjnego uprawnienia do badania i oceny zasadności wszczęcia egzekucji lub przyczyn umorzenia postępowania egzekucyjnego (art. 823 – 825 k.p.c.), a w konsekwencji orzekania o kosztach poniesionych przez dłużnika. Okoliczności te podlegają ocenie sądu dopiero na etapie skargi na czynności komornika wniesionej na podstawie art. 767 k.p.c. Sąd w tym postępowaniu działa jako organ, do którego kierowany jest środek zaskarżenia i dokonując kontroli prawidłowości postanowienia komornika ustalającego koszty postępowania egzekucyjnego jest uprawniony do stosowania art. 98 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. oraz rozstrzygnięcia, która ze stron postępowania, zważywszy na okoliczności stanowiące podstawę wszczęcia egzekucji lub na przyczyny umorzenia postępowania, powinna ponieść koszty postępowania – również obejmujące koszty zastępstwa procesowego drugiej strony. Ocena musi być dokonana *in casu*, a zatem dopiero analiza konkretnych okoliczności powinna stanowić podstawę do stwierdzenia, czy wszczęcie egzekucji było uzasadnione oraz jaki wpływ mają przyczyny umorzenia na uznanie kosztów egzekucji za celowe, jak również czy zasadne jest obciążenie i której strony postępowania kosztami poniesionymi przez drugą stronę zgodnie z regułami określonym w art. 98 i n. k.p.c.

Zważywszy na powyższe orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.).